

Bölüm 4

ADLİ PSİKİYATRİ

Nurşen TURAN YURTSEVER¹

HUKUKİ EHLİYET

Hukuki ehliyet diğer bir terimle hak ehliyeti, özellikle aile içi hukuksal düzenlemeler, kısıtlama ve yasal temsilci belirleme, ya da yasal danışmanlık ihtiyacı, evlenme ehliyeti, evliliğin iptali, boşanma, evlat edinme, velayet, vasiyet düzenleme, mülkiyetin satışı ya da bağışlanması, borç edinme, mali sözleşme ve faaliyetler, ölünün yaşarken yaptığı tasarrufların iptali ve tazminat davalarının en önemli konusudur.

Türk Medeni Kanuna göre; canlı doğmuş her insan kanunlar karşısında eşittir ve toplumda sahip olduğu hakları, hak ehliyeti olarak tanımlanır ve bu hakların bireysel olarak kullanılmasına, fiili ehliyet denilmektedir(Türk Medeni Kanunu(TMK)8, 9). Bu aynı zamanda kişinin yaptığı tüm hukuki işlemlerinden sorumlu tutulması anlamına gelmektedir.

Ergin (18 yaşını doldurmuş) ve ayırt etme gücü olan (kısıtlı olmayan) herkes fiil ehliyetine sahiptir (TMK 10, 11, 13, 14). Yasalara göre, fiil ehliyeti çocuğun 18 yaşını doldurması ile birlikte ve ergin olarak kabul edilmesi ile başlar. 18 yaştan küçüklerde veya çocuklarda bu hak, çocuğun velayetinin bulunduğu velisi veya açıkça anne ve babası tarafından yönetilmektedir(TMK 404). Kanunen bazı istisna tutulmuş durumlar vardır (TMK 12)

Türk Medeni Kanuna göre; 18 yaş altındaki çocukların, akıl hastalığı ve zayıflığı bulunanların, yaşlılık ve bedensel hastalıkları bulunanların, 1 yılı aşan özgürlüğü kısıtlayan ceza almış hükümlülerin, cahillik ve deneyimsizlik ya da alkol ve madde bağımlılığına bağlı kendini ve ailesini zora sokma gibi durumlarda kişinin, fiil ehliyeti tamamen ya da kısmen ortadan kalkmıştır. Bu kişilerin haklarının korunması için kendilerine da müşavir (yasal danışman) atanır. Mahkeme kararı ile alınan bu karar ile ortaya çıkan duruma hukuken kısıtlanma denir (TMK 405, 408, 409.)

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, nursenturan@yahoo.com

III. Özgürlüğü bağlayıcı ceza

Madde 407.- Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır.

Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür.

IV. İstek üzerine

Madde 408.- Yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir.

Yasal danışmanlık

Madde 429- Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlandırılması gerekli görülen ergin bir kişiye aşağıdaki işlerde görüşü alınmak üzere bir yasal danışman atanır:

1. Dava açma ve sulh olma,
2. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması,
3. Kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi,
4. Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri,
5. Ödünç verme ve alma,
6. Anaparayı alma,
7. Bağışlama,
8. Kambiyo taahhüdü altına girme,
9. Kefil olma. Aynı koşullar altında bir kimsenin malvarlığını yönetme yetkisi, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Baiocco R, Laghi F, D'Alessio M. (2009). Decision-making style among adolescents: Relationship with sensation seeking and locus of control. *Journal of Adolescence*, 32, 963-76.
2. Balcıoğlu İ, Başer SZ. (2008). Hekimlerin Karşılaştığı Adli ve Psikiyatrik Problemler. *İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*, 62, 41-48.
3. Can Y, Sercen M, Saatcioğlu Ö, Soysal H, Uygun N. (2006). Hukuki Ehliyeti Değerlendirme Formu (HEDEF). Geçerlilik, Güvenilirlik ve Duyarlılık, *Klinik Psikiyatri*, 9, 5-16.
4. Cauffman E, Shulman EP, Steinberg IL, Claus E, Banich MT, Graham S. (2010). Age differences in affective decision making as indexed by performance on the Iowa gambling task. *Developmental Psychology*, 46(1), 193-207.
5. Çakaloz B, Ünlü G, Terzioğlu MA, Kapubağlı N, Tekkanat Ç. (2016). Çocuklarda suç davranışı ile sosyodemografik özelliklerin ve zekanın ilişkisi, *Anadolu Psikiyatri Derg.* 17(5), 411-418.

6. Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Kanun Numarası: 5395 (30.01.2019 tarihinde file:///C:/Users/UX310/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/18JS-49FL/1.5.5395.pdf adresinden ulaşılmıştır).
7. DinçmenKriton. (1984). Adli Psikiyatr. İstanbul: Birlik Yayınları.
8. Erdener E. (2014). Çocuklarda Suçun Anlam ve Sonuçlarını Algılayabilme ve Algılamalarına Etki Eden Sosyo-Kültürel Faktörlerin Ceza Sorumluluğu Bakımından İncelenmesi, 29 (2), 92-111.
9. Fried FS, Reppucci ND. (2001). Criminaldecisionmaking: thedevelopment of adolescentjudgment, criminalresponsibility, andculpability. Lawand Human Behavior, 25(1), 41-61.
10. Gürol Cantürk. (2005). Çocuk Suçluluğunda Adli Psikiyatrik Değerlendirme. Sted, 14(2), 31-34.
11. Kambam P, Thompson C. (2009).Thedevelopment of decision-makingcapacities in childrendandadolescents: Psychologicalandneurologicalperspectivesandtheirimplicationsforjuveniledefendants. BehavioralSciencesandtheLaw, 27, 173-90.
12. Kulaksızoğlu I, Tükel R, Üçok A, Yargıç İ, Yazıcı O. (2009). Psikiyatri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
13. Oral G. (1999). Adli Psikiyatri. Adli Tıp Cilt III, (s.1377-1571). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
14. Oral G. (2011). Adli Tıp ve Ruhsal Bozukluklar- Adli Psikiyatri. Zeki Soysal, CanserÇakalır (Ed.), Adli Tıp Ders Kitabı, (s. 595-627). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
15. Özden SY. (2007). Adli Psikiyatri. İstanbul: 3P-Pharma Publication Planning, Mavi İletişim Danışmanlık Tic. A.Ş.
16. Öztürk M.O. (2004). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. (10. Baskı). Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
17. Raaijmakers QAW, Engels RCME, Hoof AV. (2005). Delinquencyand moral reasoning in adolescenceandyoungadulthood. International Journal of Behavioral Development, 29(3), 247-58.
18. Scott ES, Reppucci ND, Woolard JL. (1995).Evaluatingadolescentdecisionmaking in legal contexts. Lawand Human Behavior,19(3), 221-44.
19. Soysal, H. (2015). Dürtü Kontrol Bozukluklarının Adli Psikiyatrik Yönleri, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-CurrentApproaches in Psychiatry, 7(1), 16-29 (doi: 10.5455/cap.20141108010848).
20. Steinberg L. (2008).Socialneuroscienceperspective on adolescent risk-taking. DevelopmentalReview, 28, 78-106.
21. Türk Ceza Kanunu (2004). Kanun Numarası: 5237. (30.01.2019 tarihinde <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm> 30.01.2019adresinden ulaşılmıştır).
22. Türk Medeni Kanunu (2001). Kanun No:4721(30.01.2019 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> adresinden ulaşılmıştır).
23. Türkiye Barolar Birliği Çocuk Hakları Komisyonu (2010). Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi. (30.01.2019 tarihinde file:///C:/SSÇ/ceza%20ehliyeti/cezasorumlulugunun.pdf adresinden ulaşılmıştır).
24. Yücel Y. (2007). 2001-2005 Yılları Arasında Şanlıurfa Adliyesindeki Ceza Mahkemelerine Yansıyan Davalarda Ceza Sorumluluğu Kavramının İncelenmesi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).